

“Greek Business Pulse” Survey 2023

Η επόμενη ημέρα για τις ελληνικές επιχειρήσεις

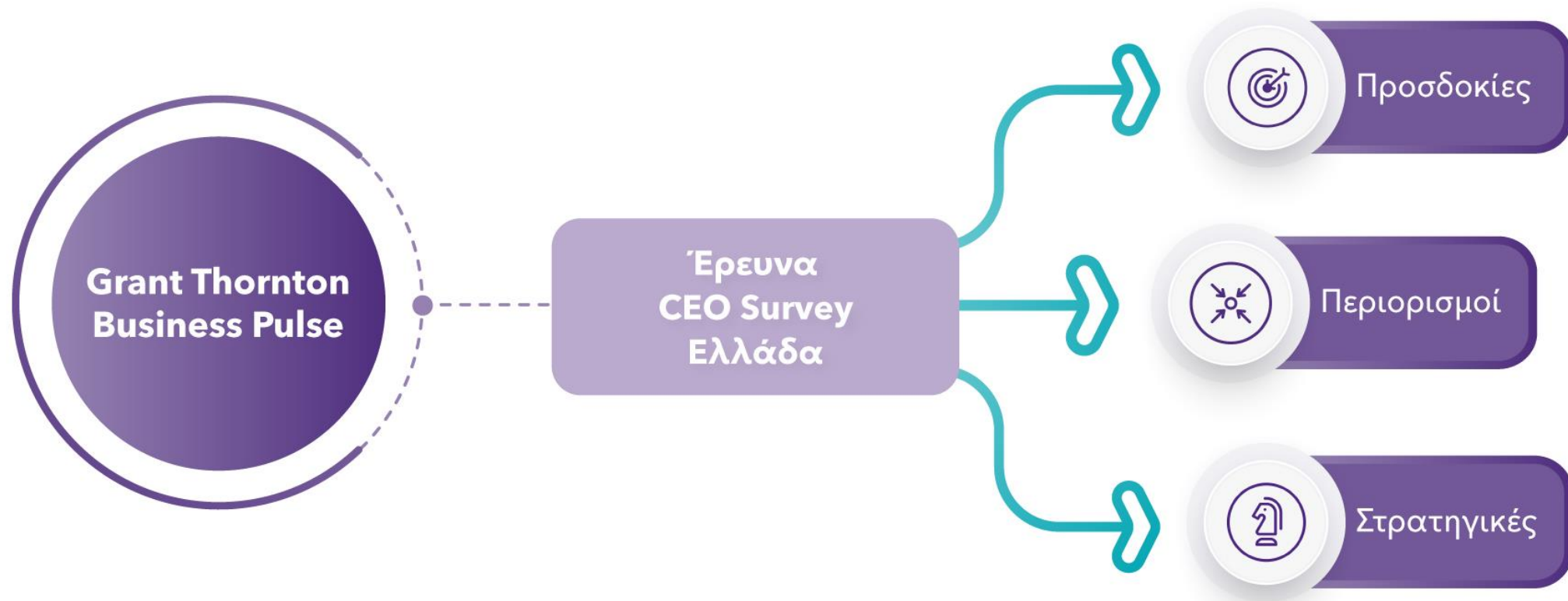
Εισαγωγή

Η ελληνική αλλά και η παγκόσμια οικονομία, έχοντας ήδη από το προηγούμενο έτος αφήσει πίσω τις επιπτώσεις της πανδημίας, έδειχναν να ανακάμπτουν εντυπωσιακά. Οι αρνητικές εξελίξεις όμως εντός του 2022, τόσο σε επίπεδο γεωπολιτικών εντάσεων όσο και σε επίπεδο οικονομικό, με κύριες παραμέτρους την εκτόξευση του πληθωρισμού και την άνοδο των επιτοκίων καθώς και τη στασιμότητα της ανάπτυξης στην Ευρώπη όσο και παγκοσμίως, διαμορφώνουν ένα καινούριο περιβάλλον γεμάτο προκλήσεις.

Σε αυτό το περιβάλλον, ποιες είναι σήμερα οι προσδοκίες των Ελλήνων επιχειρηματιών για τους επόμενους 12 μήνες και πώς αξιολογούν τις προκλήσεις;

Με αφετηρία την παγκόσμια έρευνα της Grant Thornton, Business Pulse, στην οποία αποτυπώνονται οι προσδοκίες των επιχειρηματιών, διερευνήσαμε τα επιμέρους χαρακτηριστικά αυτών των προσδοκιών στις ελληνικές επιχειρήσεις, τις προκλήσεις που προκύπτουν αλλά και πώς αυτές οι προσδοκίες μετουσιώνονται σε μεταστροφή της εταιρικής κουλτούρας με κατεύθυνση την καινοτομία, την εξωστρέφεια και την ανταγωνιστικότητα.

Ταυτότητα έρευνας Grant Thornton

*Ενδέχεται να υπάρχουν αποκλίσεις της τάξεως +/-1% λόγω στρογγυλοποιήσεων

Grant Thornton Business Pulse

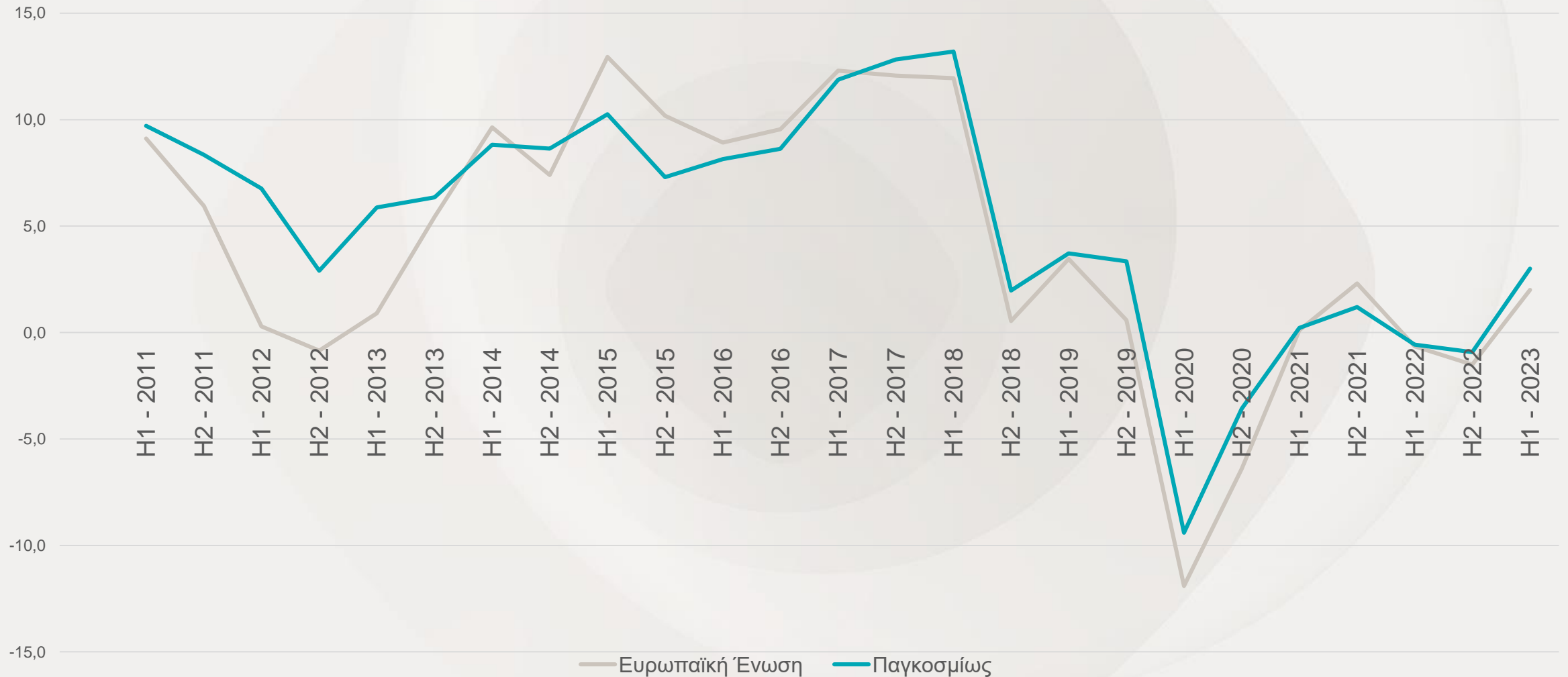
Δείκτης επιχειρηματικής αισιοδοξίας

Τα τελευταία έτη, σε ευρωπαϊκό, όσο και παγκόσμιο επίπεδο ο δείκτης επιχειρηματικής αισιοδοξίας είναι σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα, είτε λόγω των επιπτώσεων της πανδημίας, είτε μεταγενέστερα λόγω γεωπολιτικών εξελίξεων και της επίπτωσής τους στις γενικότερες οικονομικές συνθήκες.

Το 2023 φαίνεται να υπάρχει τάση ανάκαμψης, εντούτοις οι συνθήκες που δημιουργούνται με την κρίση στη Μέση Ανατολή, την επιμονή των πληθωριστικών πιέσεων αλλά και τα υψηλά επιτόκια, αναμένεται να έχουν αρνητική επίδραση στην τάση αυτή.

Δείκτης Επιχειρηματικής Αισιοδοξίας Grant Thornton

Οι προσδοκίες των επιχειρηματιών για την πορεία της οικονομίας, τους επόμενους 12 μήνες

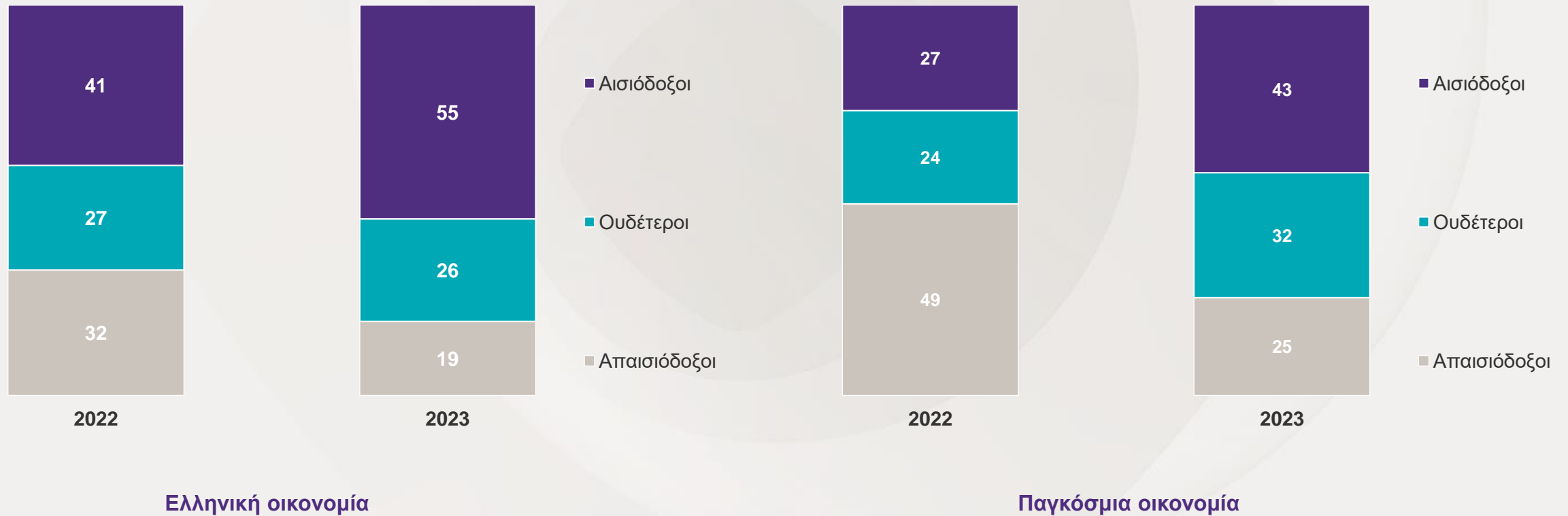
Στρέφοντας την προσοχή μας στις τάσεις που διαμορφώνονται στους Έλληνες επιχειρηματίες, παρατηρούμε ότι παρά την οικονομική στασιμότητα στην Ευρώπη και τις προκλήσεις σε επίπεδο γεωπολιτικό αλλά και οικονομικό με την αύξηση επιτοκίων και τιμών, οι Έλληνες επιχειρηματίες είναι σήμερα αρκετά πιο αισιόδοξοι σε σχέση με την ίδια περίοδο την περυσινή χρονιά. Ο ρυθμός ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας που ισχυροποιήθηκε στο β' τρίμηνο του 2023, το πολιτικό περιβάλλον που διαμηνύει σταθερότητα τα επόμενα χρόνια και η προσδοκία της επενδυτικής βαθμίδας η οποία ήδη εξασφαλίστηκε από τη DBRS στις αρχές του Σεπτεμβρίου, διαμόρφωσαν ένα περιβάλλον προσδοκιών, εμπιστοσύνης και σταθερότητας.

Αυξημένη σε σχέση με πέρυσι αισιοδοξία αποτυπώνεται και αναφορικά με την πορεία της παγκόσμιας οικονομίας, περισσότερο όμως ως αποτέλεσμα της υψηλότερης ανησυχίας που υπήρχε πέρυσι μιας και η Ρωσο-Ουκρανική κρίση ήταν ακόμα πιο πρόσφατη, παρά ως αποτέλεσμα σημαντικών θετικών εξελίξεων στο ευρύτερο οικονομικό περιβάλλον.

Οι προαναφερθείσες προσδοκίες μένει να διαπιστώσουμε τους επόμενους μήνες πόσο έντονα θα επηρεαστούν από τις πρόσφατες γεωπολιτικές εξελίξεις αλλά και από την επίδραση των φυσικών καταστροφών που έπληξαν τη χώρα.

Οι προσδοκίες των επιχειρηματιών για την πορεία της οικονομίας, τους επόμενους 12 μήνες (%)

Οι προσδοκίες των επιχειρηματιών για τις επιχειρήσεις, τους επόμενους 12 μήνες

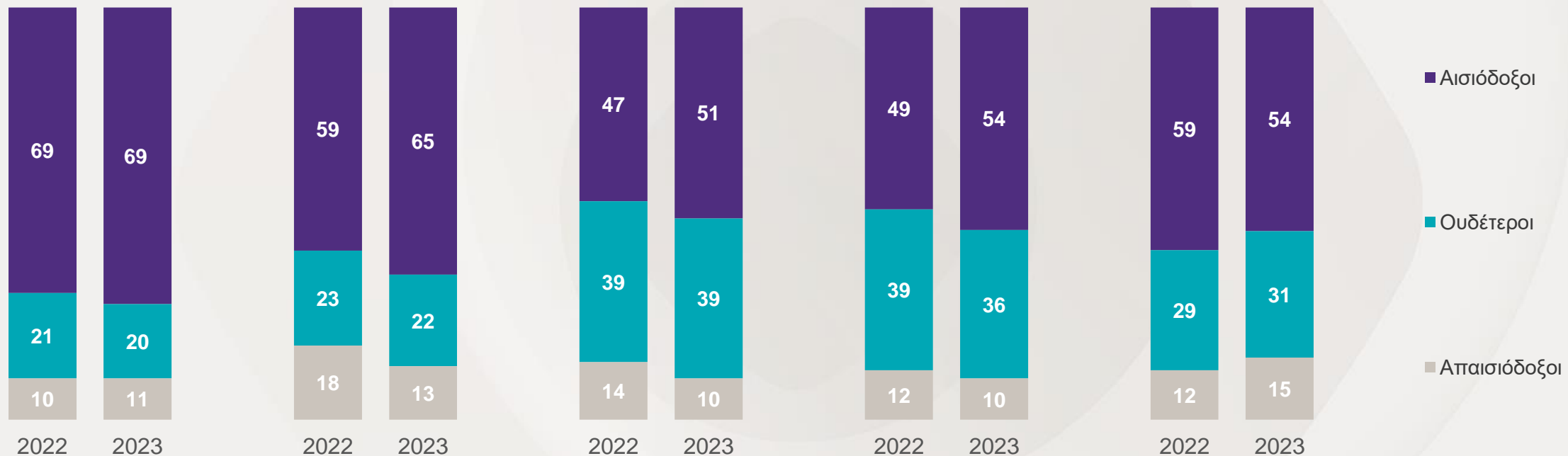
Η ενισχυμένη αισιοδοξία για το ελληνικό οικονομικό περιβάλλον, αποτυπώνεται και στην προσδοκία για αύξηση των εσόδων, την οποία συμμερίζονται οι 7 στους 10 επιχειρηματίες. Θετικό επίσης στοιχείο ότι φέτος οι 7 στους 10 σε σχέση με 6 στους 10 πέρυσι είναι αισιόδοξοι και για την κερδοφορία της επιχείρησής τους, ενώ αναφορικά με την απασχόληση οι μισοί προσδοκούν αύξηση.

Ενδιαφέρον στοιχείο αποτελεί το γεγονός ότι η προσδοκία για αύξηση των μισθών τους επόμενους μήνες έχει γίνει ακόμα πιο έντονη και φαίνεται ότι και επιχειρήσεις οι οποίες έως τώρα ανέβαλλαν τις αυξήσεις αυτές, εκτιμούν ότι πλέον θα πρέπει να προβούν σε τέτοιες ενέργειες όχι μόνο ως αποτέλεσμα του γενικότερου αιτήματος που υπάρχει λόγω πληθωρισμού αλλά και για να κρατήσουν το ήδη υπάρχον προσωπικό και να προσελκύσουν ταλέντο.

Παρόλα αυτά, η αισιοδοξία για αύξηση των εξαγωγών βαίνει μειούμενη, γεγονός που προξενεί προβληματισμό αναλογιζόμενοι τον προσανατολισμό που πρέπει να έχουν σήμερα οι δυναμικές ελληνικές επιχειρήσεις, ενώ παράλληλα υποδηλώνει έλλειψη ανταγωνιστικότητας στις εκτός συνόρων αγορές.

Οι προσδοκίες των επιχειρηματιών για τις επιχειρήσεις τους επόμενους 12 μήνες (%)

Έσοδα	Κέρδη	Απασχόληση	Μισθοί	Εξαγωγές (Εξαιρούνται οι εταιρίες χωρίς εξαγωγές)
-------	-------	------------	--------	--

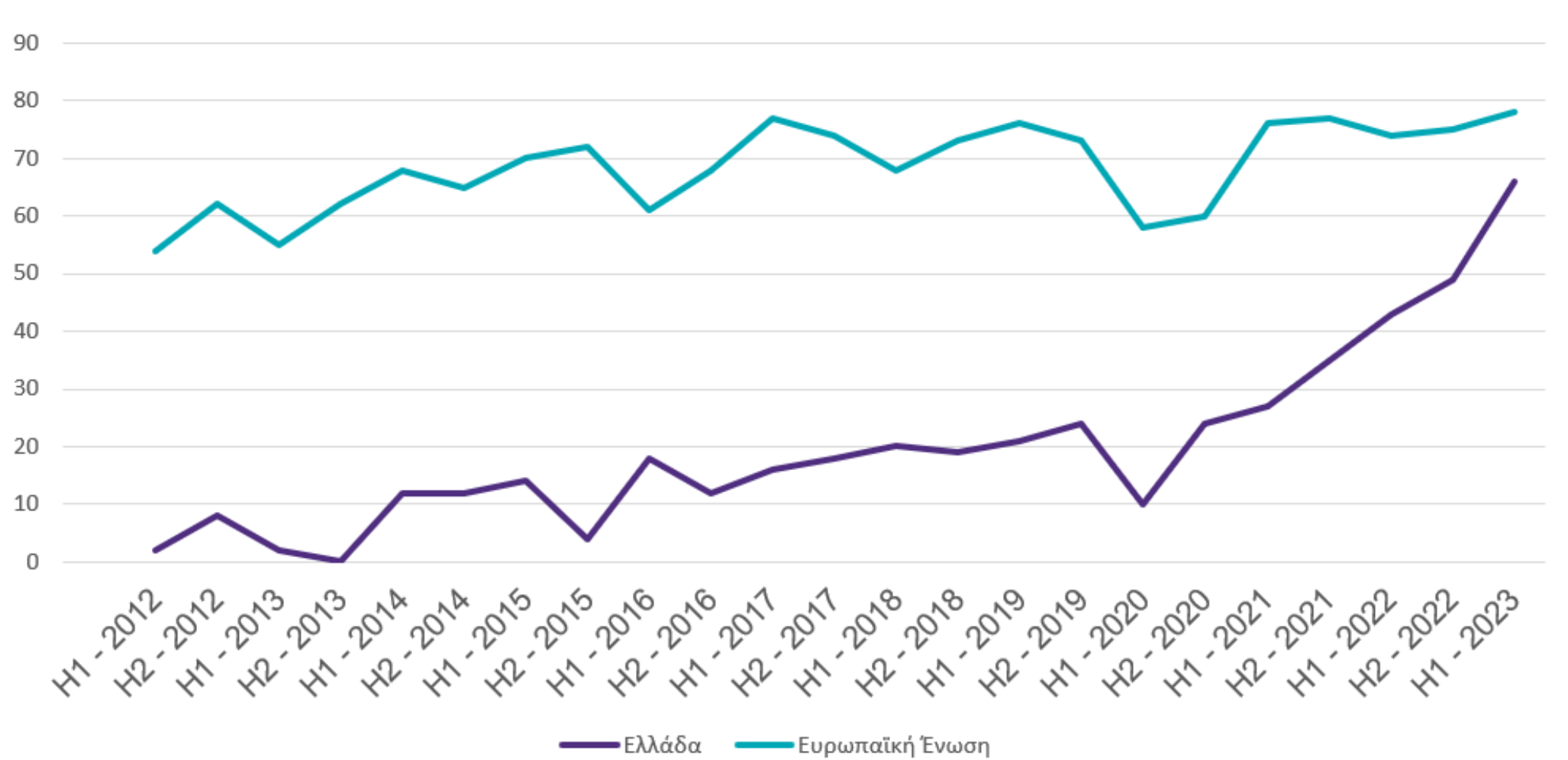
Αύξηση μισθών

Όπως παρατηρούμε και στον σχετικό δείκτη Business Pulse της Grant Thornton, είναι χαρακτηριστικό ότι στην Ελλάδα σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρώπη, μετά από πολλά έτη όπου λόγω της οικονομικής κρίσης δεν υπήρχε πρόθεση για αύξηση των μισθών, πλέον η πλειοψηφία των ελληνικών επιχειρήσεων αναγνωρίζει ότι θα πρέπει να προβεί σε αυξήσεις. Παρά την αύξηση των λοιπών βασικών στοιχείων κόστους των επιχειρήσεων, η επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό πλέον είναι απαραίτητη και προσεγγίζει την τάση που υπάρχει και στις εκτός Ελλάδας ευρωπαϊκές επιχειρήσεις.

Η αύξηση των μισθών θα αποτελέσει δικλείδα ασφαλείας για τη διατήρηση του ταλέντου και την ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών επιχειρήσεων σε σχέση με τις ευρωπαϊκές.

Αύξηση μισθών

Στρατηγικές ανάπτυξης των επιχειρήσεων

Οι επιχειρήσεις συνεχίζουν να είναι επικεντρωμένες στο εσωτερικό τους, προσπαθώντας να μειώσουν τα κόστη τους αλλά και να βελτιώσουν εν γένει την εσωτερική τους λειτουργία. Ταυτόχρονα, επικεντρώνονται στις ήδη γνωστές αγορές τους χωρίς να φαίνεται προσπάθεια να επεκταθούν σε νέες αγορές, ειδικότερα του εξωτερικού ή να επενδύσουν σε νέα προϊόντα και καινοτομία. Γενικότερα παρατηρείται διάθεση για αναβολή επενδύσεων και αποφυγή ρίσκου, γεγονός που αποτυπώνεται και στη χαμηλή διάθεση για χρηματοδότηση.

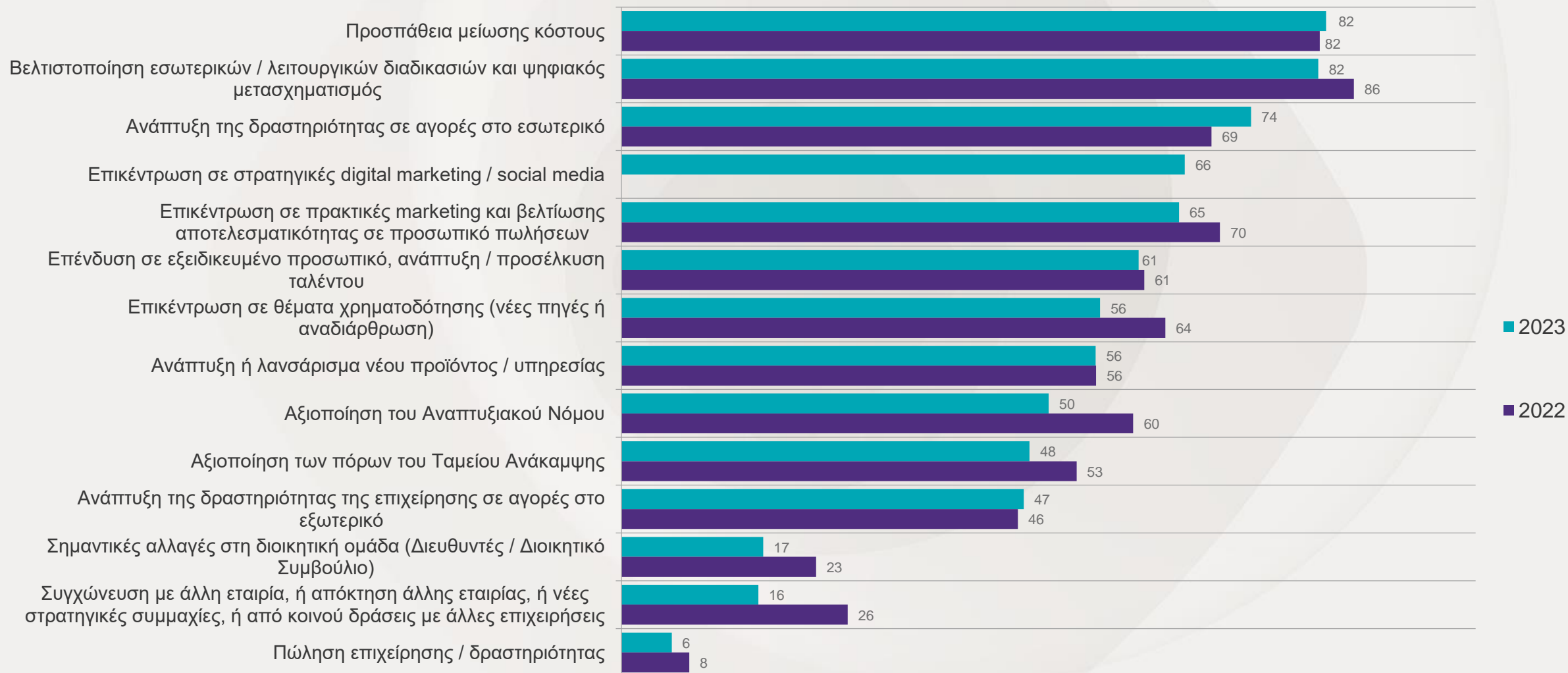
Το τελευταίο θα μπορούσε να αποδοθεί τόσο στην αβεβαιότητα εκτίμησης του κόστους των επενδύσεων ως αποτέλεσμα της συνεχούς αύξησης των τιμών όσο και στο αυξανόμενο κόστος χρηματοδότησης.

Εντούτοις είναι απογοητευτικό το ότι παρά αυτή την αύξηση των επιτοκίων, λίγες επιχειρήσεις αναμένεται να εκμεταλλευτούν άλλα φθηνότερα εργαλεία ανάπτυξης όπως το Ταμείο Ανάκαμψης & Ανθεκτικότητας ή αναπτυξιακούς νόμους.

Στρατηγικές ανάπτυξης των επιχειρήσεων τους επόμενους 12 μήνες

Ποιες στρατηγικές αναμένετε να ακολουθήσετε τους επόμενους 12 μήνες, ώστε να αναπτυχθεί η επιχείρησή σας; (%)

Πιθανά εμπόδια στην ανάπτυξη των επιχειρήσεων

Αναφορικά με τα θέματα που προβληματίζουν για την ανάπτυξη των επιχειρήσεων τους επόμενους 12 μήνες, παρατηρούμε ότι η αύξηση του κόστους και η μείωση της αγοραστικής δύναμης των καταναλωτών παραμένουν ως βασικότερο εμπόδιο, αλλά με μειούμενη ένταση γεγονός που αποδίδεται κυρίως στο ότι ο σχετικός κίνδυνος έχει ωριμάσει πλέον περισσότερο εντός των επιχειρήσεων σε σχέση με πέρυσι. Αντίθετα έντονος πλέον αναδεικνύεται ο προβληματισμός για την άνοδο των επιτοκίων, ενώ η εύρεση του κατάλληλου προσωπικού συνεχίζει να απασχολεί έντονα τη 1 στις 3 επιχειρήσεις

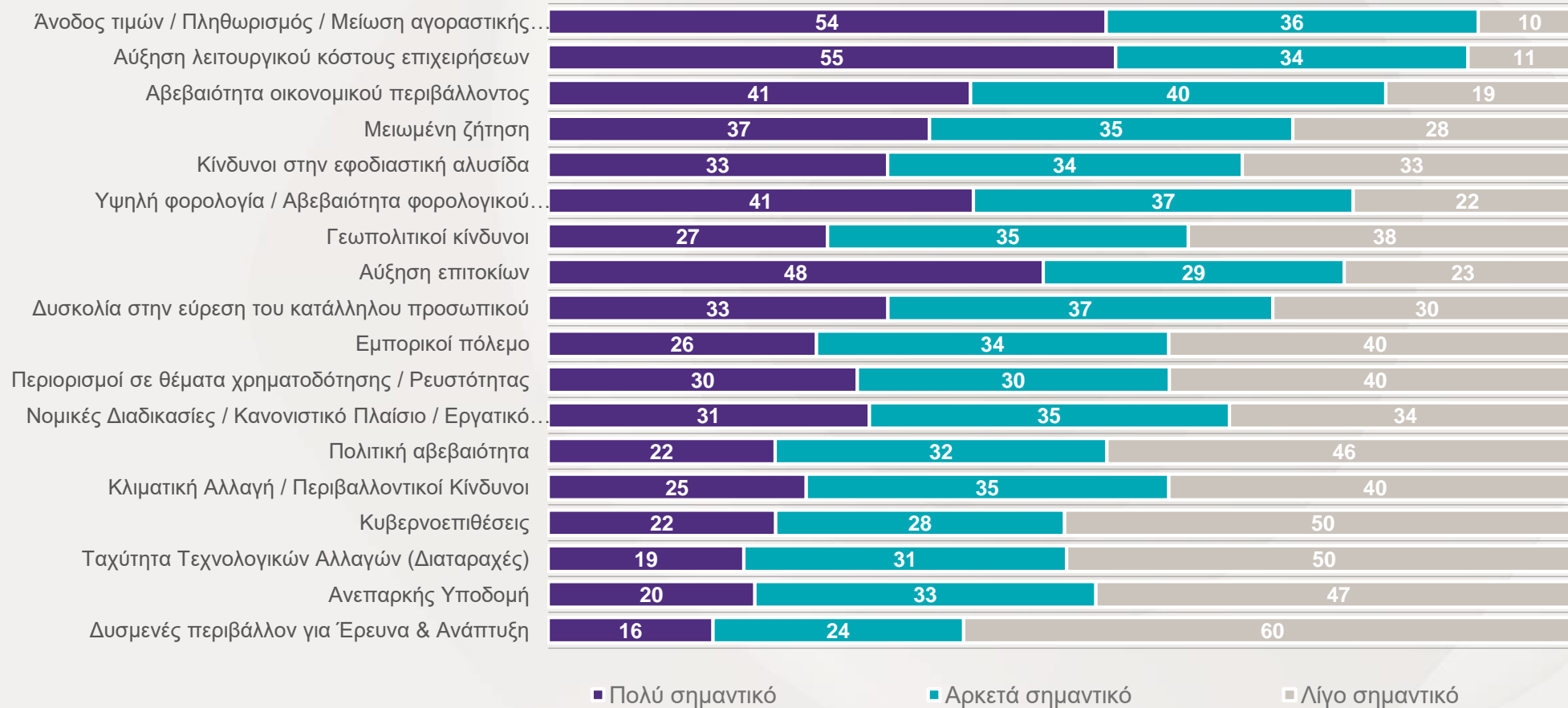
Ενθαρρυντικό στοιχείο, ότι η αβεβαιότητα που συνδεόταν με τις πολιτικές εξελίξεις στη χώρα μας έχει μειωθεί πλέον σημαντικά ενώ και οι ανησυχίες για τις δυσχέρειες στην εφοδιαστική αλυσίδα δείχνουν να μειώνονται.

Η Κλιματική αλλαγή και οι κυβερνοεπιθέσεις ανησυχούν έντονα μόνο 2 στις 10 επιχειρήσεις, ενώ ο προβληματισμός για γεωπολιτικούς κινδύνους που φαίνεται να μειώνεται, μάλλον θα πρέπει να επαναξιολογηθεί υπό το πρίσμα των τελευταίων εξελίξεων στη Μέση Ανατολή.

Πιθανά εμπόδια στην ανάπτυξη των επιχειρήσεων

Πόσο σημαντικό είναι το καθένα από τα παρακάτω εμπόδια για την ανάπτυξη των επιχειρήσεων; (%)

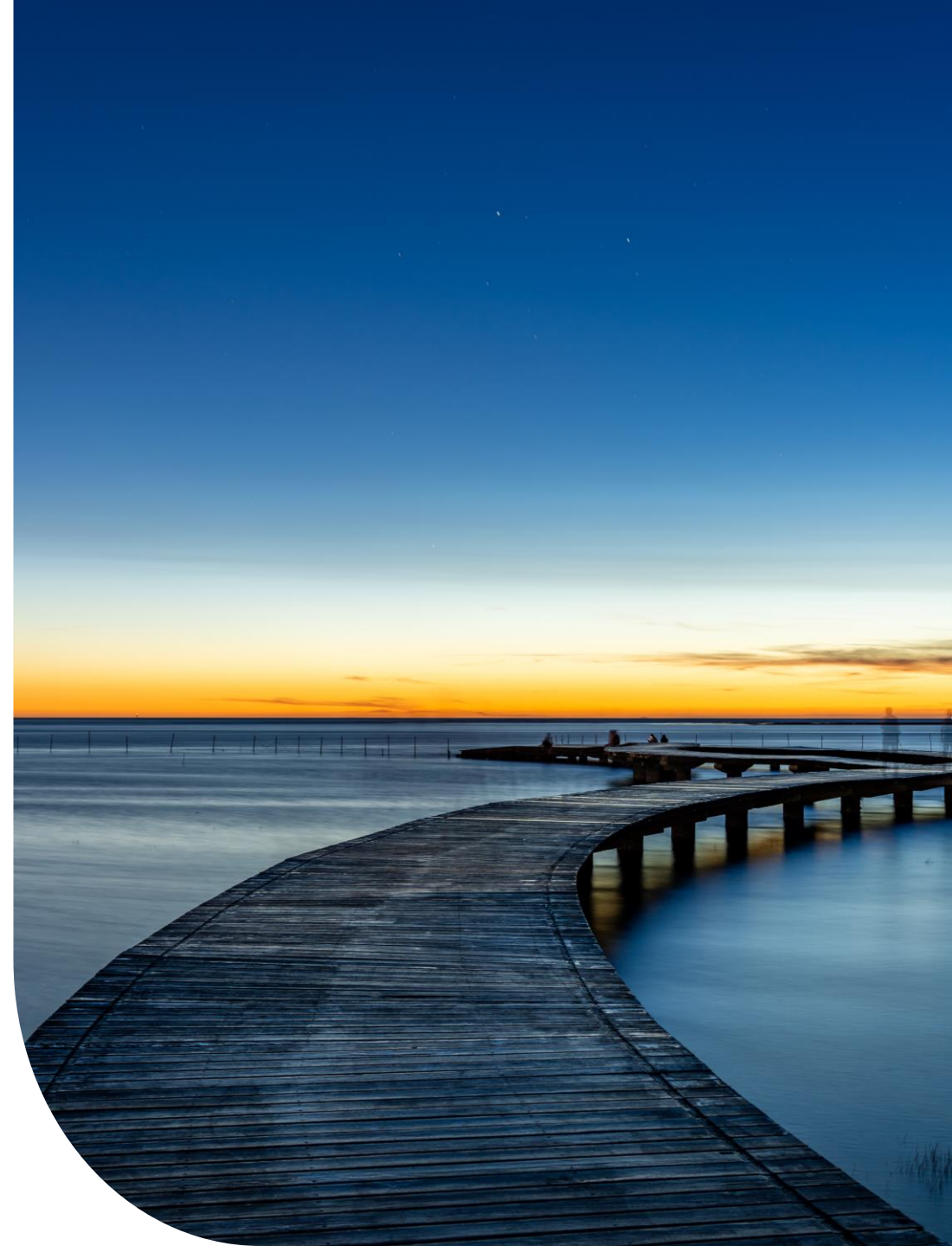
Αύξηση κόστους παραγωγής και τιμολογιακή πολιτική επιχειρήσεων

Όπως διαπιστώσαμε, η αύξηση του κόστους παραγωγής και εν γένει των τιμών συνεχίζουν να αποτελούν τους σημαντικότερους περιοριστικούς παράγοντες ανάπτυξης σήμερα.

Παρά το γεγονός ότι στο εσωτερικό ο Γενικός Δείκτης Τιμών Καταναλωτή έχει μειωθεί από το 11% πέρυσι στο 2,5%, η άνοδος των τιμών των αΰλών παγκοσμίως συνεχίζει να προβληματίζει. Ως αποτέλεσμα, 6 στους 10 Έλληνες επιχειρηματίες συνεχίζουν να δηλώνουν ότι θα αυξηθεί το κόστος παραγωγής τους. Οι 2 στους 10 δηλώνουν ότι η αύξηση αυτή θα είναι σημαντική και θα υπερβεί το 10%.

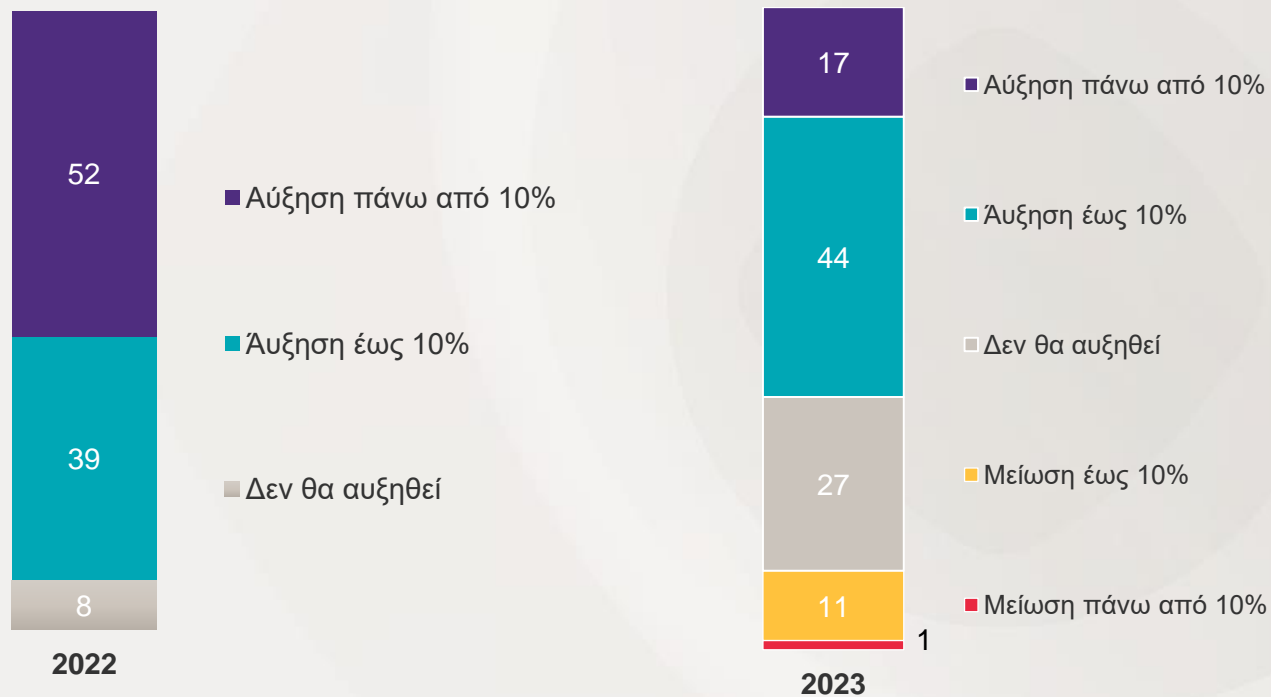
Στις επιχειρήσεις που αναμένεται αύξηση του κόστους παραγωγής, οι 8 στις 10 δηλώνουν ότι την αύξηση αυτή θα την ενσωματώσουν στις τιμές των προϊόντων τους. Ακόμα και στις επιχειρήσεις που δεν αναμένουν αύξηση του κόστους τους, οι 2 στις 10 δηλώνουν ότι θα προβούν σε αύξηση των τιμών τους, ενώ ακόμα και ένα 10% των επιχειρήσεων που μπορεί να δούνε το κόστος τους να μειώνεται, μόνο οι μισές από αυτές αναμένεται να μειώσουν τις τιμές τους.

Συνολικά, οι 6 στις 10 επιχειρήσεις δηλώνουν ότι αναμένεται να αυξήσουν τις τιμές τους, ενώ μόνο 1 στις 10 ενδέχεται να προβεί σε μείωση τιμών.

Αύξηση στο κόστος παραγωγής

Πόσο εκτιμάτε ότι θα αυξηθεί το κόστος παραγωγής το 2023, σε σχέση με το προηγούμενο έτος; (%)

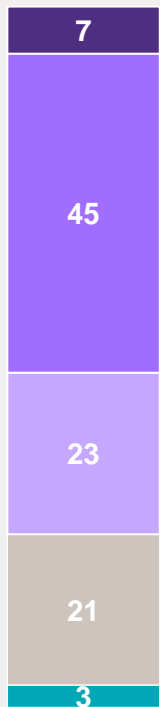
61% των επιχειρήσεων αναμένουν αύξηση στο κόστος παραγωγής

25% των επιχειρήσεων δεν αναμένουν μεταβολές στο κόστος παραγωγής

12% των επιχειρήσεων αναμένουν μείωση στο κόστος παραγωγής

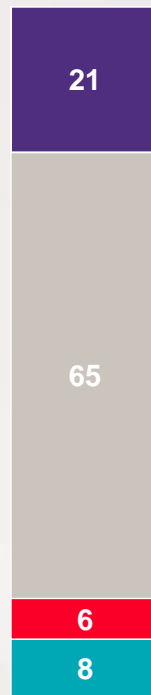
Αύξηση στο κόστος παραγωγής και επίδραση στην τιμολόγηση

Πώς αναμένεται να διαχειριστούν οι επιχειρήσεις τις αλλαγές στο κόστος παραγωγής; (%)

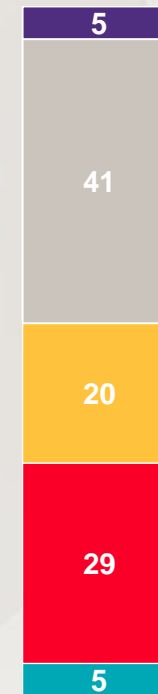
- Αυξάνουμε τις τιμές περισσότερο από το κόστος
- Αυξάνουμε τις τιμές σε ευθεία γραμμή με το κόστος
- Αυξάνουμε τις τιμές λιγότερο από το κόστος
- Οι τιμές θα παραμείνουν αμετάβλητες
- Δε γνωρίζω

Αύξηση στο κόστος

- Αυξάνουμε τις τιμές
- Οι τιμές θα παραμείνουν αμετάβλητες
- Μειώνουμε τις τιμές
- Δε γνωρίζω

Σταθερό κόστος

- Αυξάνουμε τις τιμές
- Οι τιμές θα παραμείνουν αμετάβλητες
- Μειώνουμε τις τιμές περισσότερο από το κόστος
- Μειώνουμε τις τιμές σε ευθεία γραμμή με το κόστος
- Δε γνωρίζω

Μείωση στο κόστος

Πρωτοβουλίες ESG και θέματα κυβερνοασφάλειας

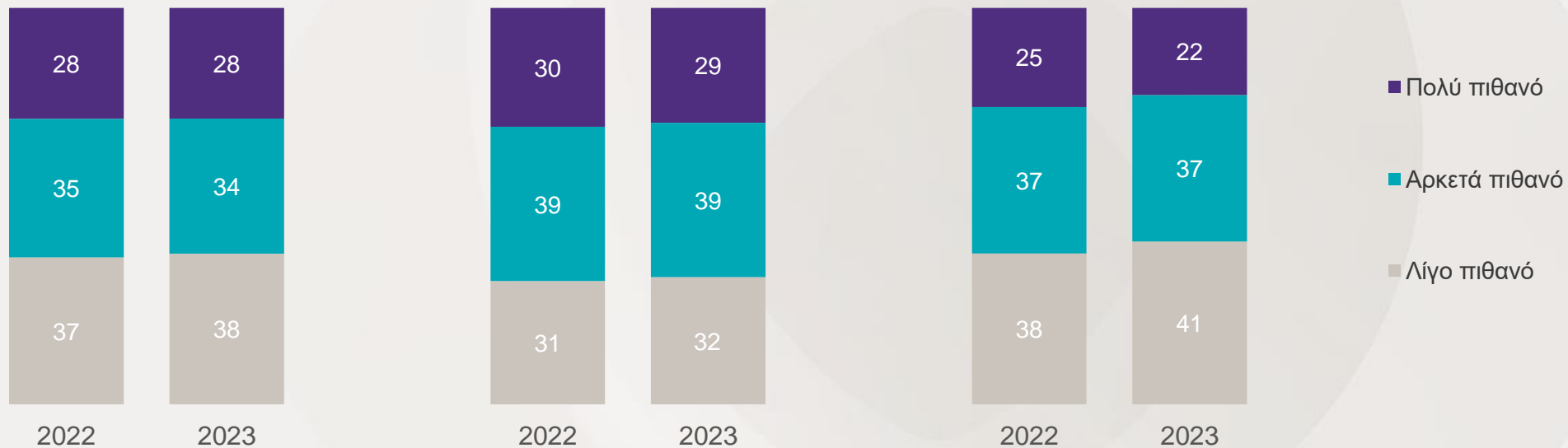
Όπως παρουσιάστηκε παρά την ένταση των φαινομένων της κλιματικής αλλαγής, οι σχετικοί προβληματισμοί αποτελούν βασική ανησυχία μόνο στις 2 από τις 10 επιχειρήσεις με μειούμενη τάση. Αυτό αποδεικνύεται και στην ολοένα μειούμενη διάθεση για επένδυση στους πυλώνες ESG.

Παράλληλα είναι χαρακτηριστικό ότι για τον κίνδυνο κυβερνοεπίθεσης μόνο οι 2 στους 10 δηλώνουν ανησυχία με την τάση επίσης να βαίνει μειούμενη.

Επένδυση σε πρωτοβουλίες ESG

Πόσο πιθανό είναι να επενδύσετε σε πρωτοβουλίες ESG και βιώσιμης ανάπτυξης τους επόμενους 12 μήνες; (%)

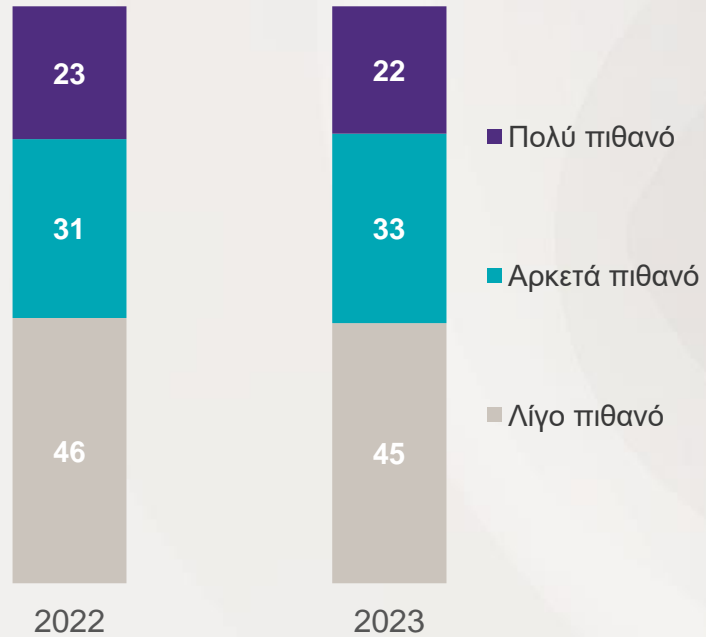
Περιβάλλον και περιβαλλοντικοί κίνδυνοι

Κοινωνία

Εταιρική Διακυβέρνηση

Πιθανότητα κυβερνοεπίθεσης τα επόμενα 2 χρόνια

Πόσο πιθανό πιστεύετε ότι είναι το ενδεχόμενο κυβερνοεπίθεσης στην επιχείρησή σας τα επόμενα 2 χρόνια; (%)

73% των επιχειρήσεων διαθέτουν στρατηγική κυβερνοασφάλειας

Εκτιμήσεις για πραγματοποίηση επενδύσεων

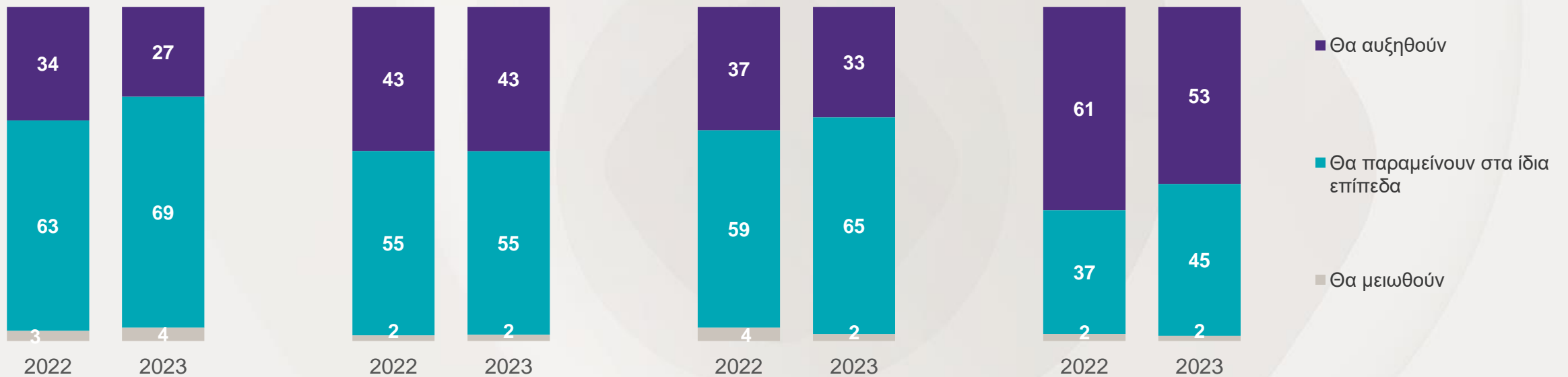
Παρά τις προσδοκίες ανάπτυξης, η αβεβαιότητα εξέλιξης των τιμών, ο προβληματισμός για την άνοδο του κόστους παραγωγής αλλά και η ραγδαία αύξηση των επιτοκίων αποτυπώνεται έντονα στη μειωμένη διάθεση για επενδύσεις.

Εντάσεως κεφαλαίου επενδύσεις, όπως σε γη, κτίρια και μηχανήματα, φαίνεται να σχεδιάζονται από ολοένα και λιγότερες επιχειρήσεις, ενώ είναι χαρακτηριστικό ότι ακόμα και η επένδυση σε τεχνολογία και ψηφιακό μετασχηματισμό, δείχνει να επιβραδύνεται και να σχεδιάζεται από 5 στις 10 επιχειρήσεις σε σχέση με 6 στις 10 πέρυσι.

Εκτιμήσεις για πραγματοποίηση επενδύσεων

Σε τι βαθμό αναμένετε να μεταβληθούν οι επενδύσεις της επιχείρησής σας στους παρακάτω τομείς τους επόμενους 12 μήνες; (%)

Κτήρια / Γη

Εγκαταστάσεις /
Μηχανολογικός
εξοπλισμός

Έρευνα και
ανάπτυξη (R&D)

Τεχνολογία /
Ψηφιακός
μετασχηματισμός

Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

Στις δυσκολίες στα επενδυτικά σχέδια των επιχειρήσεων που προκαλεί η ραγδαία άνοδος των επιτοκίων, τα κεφάλαια του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ) μπορούν να αποτελέσουν την απάντηση και να ενισχύσουν την τάση για κεφαλαιουχικές επενδύσεις. Εντούτοις αυτό φαίνεται να το αναγνωρίζουν μόνο οι 3 στους 10 Έλληνες επιχειρηματίες, με την τάση να βαίνει μειούμενη σε σχέση με πέρυσι.

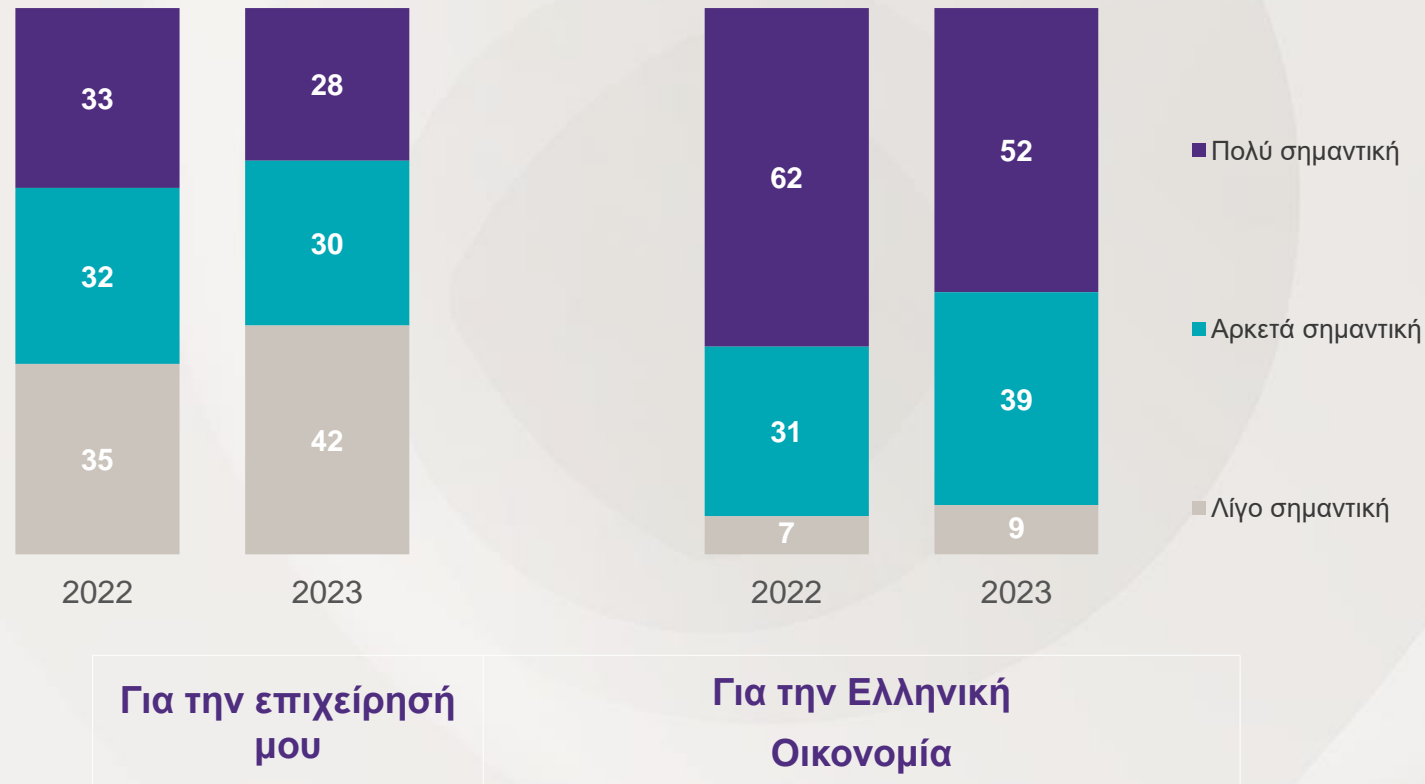
Παράλληλα προκαλεί προβληματισμό ότι και από αυτούς που δηλώνουν ότι θα κάνουν χρήση των κεφαλαίων του ΤΑΑ μόνο οι 3 στους 10 είναι είτε σε στάδιο προετοιμασίας του σχετικού πλάνου είτε σε στάδιο υποβολής σε σχέση με 4 στους 10 πέρυσι, παρά το γεγονός ότι πλέον οι συνθήκες είναι και πιο ώριμες αλλά και ο αντίκτυπος της αύξησης των επιτοκίων έχει αποτυπωθεί πιο έντονα.

Από όσους θεωρούν ότι θα εκμεταλλευτούν το ΤΑΑ, τα ψηφιακά έργα φαίνεται να είναι αυτά που θα επικεντρωθούν οι περισσότερες επιχειρήσεις (5 στις 10) ενώ στους υπόλοιπους πυλώνες κατευθύνονται οι 3 στους 10 κατά μέσο όρο.

Εκτίμηση επίδρασης Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ)

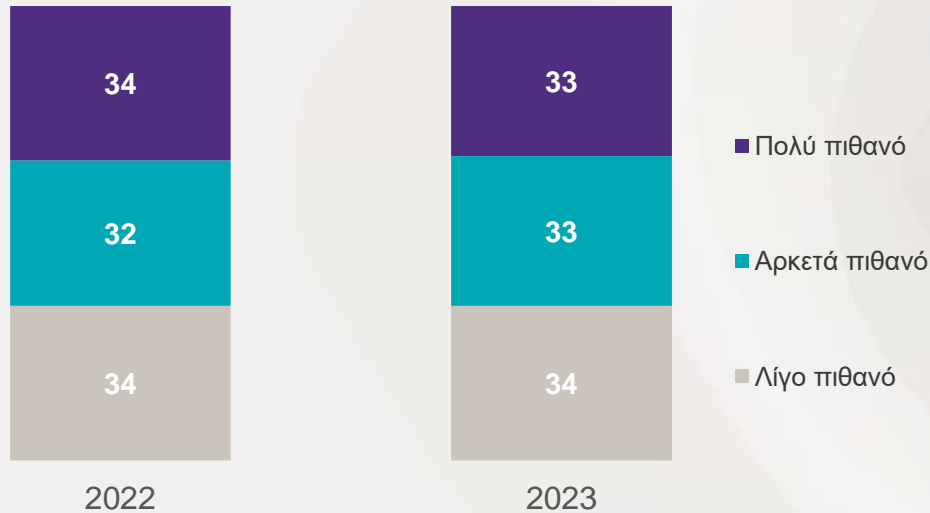
Πόσο σημαντική θεωρείτε ότι θα είναι η επίδραση του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ); (%)

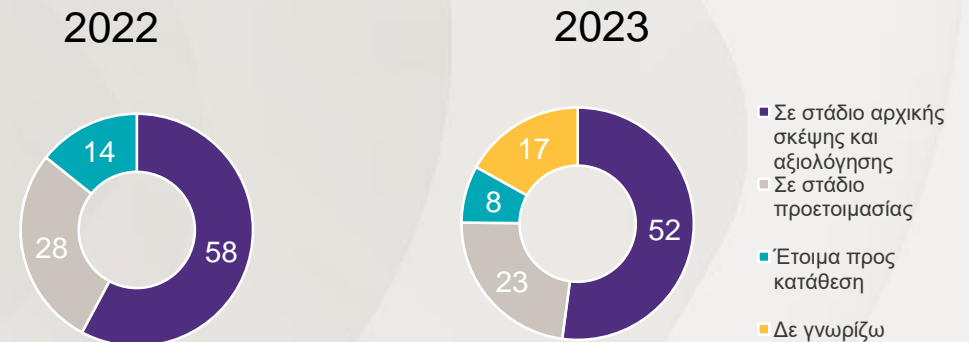
Πιθανότητα να γίνει χρήση του ΤΑΑ και ετοιμότητα επιχειρήσεων

Είναι πιθανό να κάνετε χρήση του ΤΑΑ; Εάν ναι, σε τί στάδιο προετοιμασίας βρίσκεται η επιχείρησή σας; (%)

Πιθανότητα χρήσης του ΤΑΑ

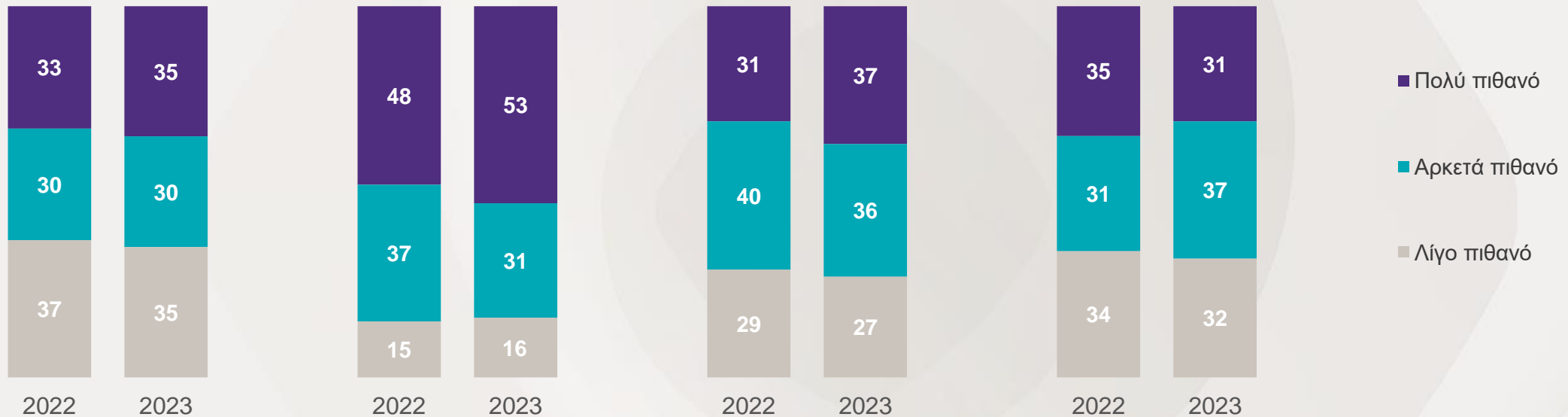

Ωριμότητα επενδυτικών σχεδίων για ΤΑΑ (%)

Πυλώνες του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ)

Πόσο πιθανό είναι να συμπεριλάβετε τον κάθε πυλώνα του Ταμείου Ανάκαμψης στα επενδυτικά σχέδια της εταιρίας σας; (%)

Πράσινη μετάβαση

Ψηφιακή μετάβαση

Απασχόληση, Δεξιότητες, Κοινωνική Συνοχή

Ιδιωτικές επενδύσεις και μετασχηματισμός της οικονομίας

Σύνοψη

Στο τέλος του α' εξάμηνου του 2023, σε ευρωπαϊκή αλλά και παγκόσμια κλίμακα, η αισιοδοξία στις επιχειρήσεις έδειχνε να ανακάμπτει. Αντίστοιχα και στις Ελληνικές επιχειρήσεις διαμορφωνόταν ένα περιβάλλον προσδοκιών και εμπιστοσύνης, με κινητήριες δυνάμεις τους ισχυρούς ρυθμούς ανάπτυξης και την επίτευξη επενδυτικής βαθμίδας.

Εντούτοις, η επιμονή των πληθωριστικών πιέσεων και η συνεχής μετακύληση του αυξημένου κόστους στους τελικούς καταναλωτές, ενέχουν τον κίνδυνο να θέσουν την οικονομία, τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές σε ένα φαύλο κύκλο στασιμότητας. Παράλληλα, το υψηλό κόστος χρήματος καθώς και οι συχνά ανακúπτουσες γεωπολιτικές κρίσεις θέτουν σε αμφιβολία τις προσδοκίες ανάπτυξης, με αποτέλεσμα την αποδυνάμωση της εξωστρέφειας, την αναβολή επενδυτικών σχεδίων και τη χαμηλή ιεράρχηση επένδυσης σε τομείς όπως ο ψηφιακός μετασχηματισμός και η καινοτομία.

Το μεταβαλλόμενο και γεμάτο προκλήσεις οικονομικό πλαίσιο δεν θα πρέπει να αποτελέσει δικαιολογία για εσωστρέφεια και αδράνεια, καθώς ελλοχεύει ο κίνδυνος της οπισθοδρόμησης και της εξάλειψης ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων που οι επιχειρήσεις κατόρθωσαν να επιτύχουν τα τελευταία έτη.

Αντιθέτως θα πρέπει να αποτελέσουν παράγοντες που καθιστούν ακόμα πιο επιτακτική την εκμετάλλευση των διαθέσιμων φθηνών χρηματοδοτικών εργαλείων, την επένδυση σε καινοτομία, τεχνολογία και βιώσιμη ανάπτυξη και τελικά την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των ελληνικών επιχειρήσεων.

Ομάδα εργασίας **Grant Thornton**

Μανόλης Μιχαλιός, Partner, Head of Assurance, Grant Thornton

Θανάσης Ξύνας, Assurance Partner, Grant Thornton

Δημήτρης Παντερλής, Assurance Partner, Grant Thornton

Αθανασία Κούρτη, Assurance Principal, Grant Thornton

Ευχαριστούμε πολύ!